

Edukacja IPN

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/wystawy/tematyka-rozna/93870,Rozkaz-nr-00485-Antypolska-operacja-NKWD-na-sowieckiej-Ukrainie-19371938.html>

02.03.2026, 15:51

Rozkaz nr 00485. Antypolska operacja NKWD na sowieckiej Ukrainie 1937-1938.

„Operacja polska” przeprowadzona przez NKWD w latach 1937-1938 w Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich to jedna z największych zbrodni ludobójstwa wymierzonych w naród polski w XX wieku. W wyniku realizacji rozkazu nr 00485 z 11 sierpnia 1937 r., wydanego przez ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRS Nikołaja Jeżowa, pod fałszywymi zarzutami represjonowano przynajmniej 139 835 osób, z czego zamordowano nie mniej niż 111 091. Dodatkowo, na podstawie kolejnego rozkazu Jeżowa, z 15 sierpnia 1937 r. o nr 00486, represjom poddano żony i dzieci skazanych „zdrajców ojczyzny”...

Zdecydowaną większość ofiar „operacji polskiej” NKWD stanowili Polacy, ale wśród prześladowanych znaleźli się także przedstawiciele innych grup narodowych i etnicznych zamieszkujących ZSRS, w tym w znacznej liczbie – Ukraińcy. Akcja ta, choć nie była jedyną o charakterze narodowościowym (przeprowadzono też operacje: „niemiecką”, „fińską”, „estońską”, „łotewską” i inne), odznaczała się skalą ludobójstwa. Badacze tego zagadnienia szacują, że w okresie Wielkiego Terroru życie straciło co najmniej 200 tys. Polaków.

Mimo tak ogromnej liczby zamordowanych jeszcze do niedawna „operacja polska” była niemal całkowicie zapomniana, znana tylko wąskiemu gronu historyków. Instytut Pamięci Narodowej decyzją Prezesa dr. Jarosława Szarka podjął działania mające na celu upamiętnienie jej ofiar. W związku z przypadającą na lata 2017–2018 osiemdziesiątą rocznicą przeprowadzenia „operacji polskiej” zaangażował się w rozpowszechnianie wiedzy o przebiegu i skutkach tej bestialskiej zbrodni oraz przywracanie jej ofiarom należytego miejsca w świadomości i pamięci społecznej.

Podjęto wiele inicjatyw o charakterze edukacyjnym, naukowym, popularyzatorskim oraz archiwalnym. Wraz z Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia Instytut Pamięci Narodowej utworzył stronę internetową <http://operacja-polska.pl>. Ponadto wydana została broszura edukacyjna Operacja antypolska 1937–1938, a w ramach serii „Teki edukacyjne IPN” opublikowano tom „Operacja polska” NKWD 1937–1938. Losy Polaków w Rosji bolszewickiej i w ZSRS do 1939 roku. Powstała również wystawa pod tytułem Ofiary zbrodni. Operacja antypolska NKWD 1937–1938.

Pierwsze publikacje pionu archiwalnego Instytutu dotyczące omawianej operacji sięgają...

Koordinacja projektu: Paweł Zielony.

Autorzy wystawy: Sergiusz Kazimierzczuk, Mariusz Kwaśniak, Paweł Zielony, dr Mariusz Żuławnik.

Katalog oraz wystawa Archiwum IPN powstały dzięki materiałom archiwalnym przekazanym do IPN przez ukraińskie Państwowe Archiwa Obwodowe w Odessie, Chmielnickim i Winnicy.

W celu wypożyczenia wystawy, prosimy o kontakt z Biurem Edukacji Narodowej w Warszawie: Piotr Brulikis / piotr.brulikis@ipn.gov.pl / tel. 22 544-57-49 / kom. 538-565-902

Pliki do pobrania

[Rozkaz nr 00485. Antypolska operacja NKWD na sowieckiej Ukrainie 1937-1938. Katalog \(pdf, 7.37 MB\)](#)
[25.03.2020 09:00](#)

Opcje strony